

Obsah

Úvod	11
------	----

TEORETICKÁ VÝCHODISKA

1. Základní pojmy sociální patologie a deviace	15
1.1 Sociální deviace a sociální patologie	15
1.2 Sociální patologie z pohledu vědních disciplín	18
Absolutistický pohled	18
Moralizující pohled	18
Medicínský pohled	19
Statistický pohled	19
Relativistický pohled	19
1.3 Shrnutí	20
2. Normalita a abnormalita	21
2.1 Norma a konformita	21
2.2 Vymezení normality, vybraná pojetí	22
Statistické pojetí normality	24
Sociokulturní pojetí normality	25
Norma skupiny	26
Mediální norma	27
Funkční pojetí	28
2.3 Shrnutí	28
3. Zdroje a příčiny sociálněpatologických jevů a deviace	31
3.1 Etiologie sociálněpatologických jevů a chování	31
3.2 Teorie zdrojů sociální patologie	33
Biologickopsychologické teorie	33
Sociálněpsychologické teorie	37
Sociologické teorie	41
3.3 Shrnutí	49

PROBLEMATIKA ZÁVAŽNÝCH SOCIÁLNĚPATOLOGICKÝCH JEVŮ

4. Agresivita a násilí	53
4.1 Vymezení agresivity a násilí z pohledu sociální patologie	53
4.2 Druhy agresivity	55
Zlostná agresivita	55
Instrumentální agresivita	55
Spontánní agresivita	55
4.3 Příčiny agresivity a násilí	58
Biologické dispozice	58
Sociokulturní dispozice	59
4.4 Sociální aspekty spojené s agresivitou a násilím	61
Sledování násilí	62
Vandalismus	63
4.5 Prevence a možnosti eliminace agresivity	64
Ovlivňování veřejnosti	64
Psychoterapie	65
Farmakologická léčba	65
4.6 Shrnutí	66
5. Suicidiální jednání	67
5.1 Úvod do problematiky suicidiality	67
5.2 Motivace suicidiálního jednání	72
5.3 Způsoby provedení suicidia	73
5.4 Příčiny suicidiálního jednání	78
Faktory obecně medicínské	79
Faktory psychické	80
Faktory demografické	82
Faktory sociální	84
Biologické predispozice	85
5.5 Postoj společnosti, možnosti řešení a prevence suicidiality	86
Asistovaná sebevražda	88
5.6 Sebepoškozování	89
5.7 Shrnutí	91
6. Zneužívání psychoaktivních látek	93

6.1 Psychoaktivní látky	94
6.2 Poruchy vyvolané v souvislosti se zneužíváním psychoaktivních látek	96
6.3 Faktory zvyšující pravděpodobnost rozvoje závislosti na psychoaktivních látkách	101
Genetické predispozice	101
Biologické predispozice	102
Psychické faktory	103
Sociální faktory	104
6.4 Závislost a škodlivé užívání alkoholu	105
Vznik a rozvoj závislosti	107
Vliv alkoholové závislosti na organismus	109
6.5 Závislost a škodlivé užívání vybraných nealkoholových látek	110
Vznik a rozvoj závislosti	110
Závislost na nikotinu	111
Závislost na opioidech	113
Závislost na fentanylu	116
Závislost na kanabinoidech	119
Závislost na sedativech a hypnotikách	120
Závislost na stimulanciích	121
Závislost na organických rozpouštědlech	125
Závislost na halucinogenech	126
Závislost na kratomu	127
6.6 Sociální důsledky, možnosti léčby a prevence	131
Sociální důsledky alkoholové závislosti	132
Léčení alkoholové závislosti	133
Sociální důsledky závislosti na nealkoholových psychoaktivních látkách (drogách)	135
Nefarmakologická léčba závislosti na nealkoholových psychoaktivních látkách (drogách)	136
6.7 Shrnutí	137
7. Návykové a impulzivní poruchy	139
7.1 Společné charakteristiky návykových a impulzivních poruch	139
7.2 Příčiny vzniku návykových a impulzivních poruch	141
7.3 Jednotlivé návykové a impulzivní poruchy	142
Patologické hráčství	142

Patologické zakládání požárů (pyromanie)	143
Patologické kradení (kleptomanie)	146
Trichotillomanie	147
Jiné návykové a impulzivní poruchy	148
7.4 Důsledky návykových a impulzivních poruch	149
7.5 Možnosti léčby návykových a impulzivních poruch	149
7.6 Shrnutí	150
8. Novodobé nelátkové závislosti	151
8.1 Netolismus – závislost na internetu	153
8.2 Oniomanie – závislost na nakupování	158
8.3 Nomofobie – závislost na mobilních telefonech	161
8.4 Workoholismus	165
8.5 Dysmorfofobie, bigorexie	168
8.6 Závislost na sociálních sítích	171
8.7 Shrnutí	175
9. Zneužívání látek nezpůsobujících závislost	177
9.1 Zneužívání laxativ	178
9.2 Zneužívání vitaminů	179
9.3 Zneužívání steroidů	183
9.4 Shrnutí	185
10. Sociálněpatologické jevy spojené s prostředím rodiny	187
10.1 Rodina jako zdroj vzniku a rozvoje sociálněpatologických jevů	188
10.2 Poruchy ve výchově a funkcích rodinného prostředí	189
Poruchy rodičovské role	189
Dysfunkční a afunkční rodina	190
Základní problémy ústavní péče	192
10.3 Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte (syndrom CAN)	193
Vymezení pojmu	194
Epidemiologie	194
Fyzické týrání a jeho formy	194
Psychické týrání a jeho formy	195
Sexuální zneužívání a jeho formy	195
Zanedbávání a jeho formy	196

Sekundární viktimizace	196
Münchhausenův syndrom by proxy	197
10.4 Psychická deprivace v dětství	197
10.5 Rizikové faktory a sociální důsledky nevhodného působení rodiny	198
Rizikové faktory a důsledky psychické deprivace	198
Rizikové faktory a důsledky týrání	199
Rizikové faktory a důsledky zneužívání	200
10.6 Vybrané ukázky typických případů patologie v prostředí rodiny	201
Děti jako nástroj boje mezi rodiči	202
Syndrom CAN	204
Dítě jako předmět materiálního zisku	205
Psychické a behaviorální poruchy rodičů	207
10.7 Shrnutí	209
11. Kriminalita a delikvence	213
11.1 Vymezení pojmů kriminalita a delikvence	214
11.2 Faktory zvyšující pravděpodobnost vzniku a rozvoje kriminálního a delikventního chování	215
Biologické faktory	215
Psychické faktory	216
Sociální faktory	217
11.3 Osobnostní charakteristiky delikventů	221
11.4 Riziko nebezpečnosti a motivace k nápravě	224
Míra rizika nebezpečnosti	224
Sofistikovanost, úroveň morální vyspělosti	225
Možnost léčby, motivace a ochota k nápravě	225
11.5 Antisociální chování v důsledku negativního vývoje v dětství a adolescenci	226
11.6 Typologie delikventní subkultury	229
Socializovaný typ	229
Neurotický typ	230
Nesocializovaný typ (defektně socializovaný, psychopatický)	231
Mentálně insuficientní typ (nedostačivý)	232
Deviantně socializovaný typ	233
Typ s masivní psychickou poruchou (psychotický)	233
11.7 Penitenciární proces a jeho zvláštnosti	234

Psychosociální problémy spojené s obviněním	234
Psychosociální problémy spojené s vazebním uvězněním	235
Reakce na vazební uvěznění	238
Výkon trestu odnětí svobody	245
Prizonizace	246
Sociální specifika výkonu trestu odnětí svobody	250
11.8 Možnosti práce s delikventními jedinci	252
Působení na obviněné	252
Zacházení s odsouzenými	253
Pracovní aktivity a programy	254
Vzdělávání	255
Speciálněvýchovné aktivity	256
Zájmové aktivity	257
Utváření vnějších vztahů	258
11.9 Práce se specifickými skupinami odsouzených	258
11.10 Účinnost terapie a práce s odsouzenými	261
Podmíněné propuštění (vybrané kauzy)	264
Probace a mediace	268
Metody pro posuzování osobnosti nositelů kriminálního chování, stylů jejich myšlení a účinnosti resocializace ve vztahu k potenciální recidivě	268
Využití projektivních metod v diagnostice osobnosti (etiologii) u juvenilních delikventů	273
11.11 Shrnutí	287
Použitá literatura	289
Věcný rejstřík	305
Jmenný rejstřík	309